

GLOBALIZACJA – SZANSE I ZAGROŻENIA

PODSTAWA PROGRAMOWA PRZEDMIOTU: WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

III etap edukacyjny

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:

23. 3. wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;

23. 4 rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemysłane zakupy).

Na czym polega zjawisko globalizacji we współczesnym świecie? Jakie są jego negatywne, a jakie pozytywne przejawy? Jak każdy z nas wpływa na cały świat?

W GLOBALNYM ŚWIECIE

Sprawdź skąd pochodzą ubrania, które masz na sobie. Wypisz nazwy krajów na kartce, a następnie zaznaczcie je na mapie świata. Zastanówcie się, dlaczego tak popularne są u nas ubrania uszyte wiele kilometrów stąd!

ŚWIAT ZROBIŁ SIĘ MNIEJSZY

Świat bardzo się skurczył w ostatnich dziesięcioleciach. Informacje z dowolnego miejsca na ziemi docierają do nas w mgnieniu oka poprzez telewizję i Internet, ludzie coraz częściej migrują między krajami i kontynentami, towary, które kupujemy pochodzą z różnych zakątków globu. Ludzie żyjący w odmiennych społeczeństwach noszą podobne, modne ubrania, słuchają muzyki tych samych artystów, często jedzą potrawy pochodzące z innych części świata – np. spaghetti, kebab i sushi. Są to skutki kilku procesów. Po pierwsze, **obniżenie kosztów transportu** ułatwia przemieszczanie się i przewożenie produktów. Po drugie, pojawiły się nowe, **szybsze metody przekazywania informacji** i komunikowania. Po trzecie, na zbliżenie ludzi pozytywnie wpływa **współpraca pomiędzy państwami**, które coraz rzadziej walczą ze sobą, a coraz częściej działają wspólnie.

Globalizacja to procesy zmian w społeczeństwach i gospodarkach, których skutkują tym, że ludzi z różnych regionów świata coraz więcej łączy. Globalizacja oznacza, że z roku na rok wymieniamy między sobą więcej towarów, informacji, więcej podróżujemy i współpracujemy przy rozwiązywaniu wspólnych problemów. Globalizacja oznacza, że coraz częściej mamy do czynienia z **globalnymi współzależnościami**.

Dwie osoby lub dwa procesy są współzależne, kiedy wpływają na siebie nawzajem, nie mogą bez siebie istnieć. Ze współzależnościami spotykamy się wszędzie – w domu (na przykład, gdy rodzice na zmianę opiekują się małym dzieckiem), w szkole (na przykład grając w gry zespołowe), w polityce (parlament nie może wprowadzić nowego prawa bez podpisu prezydenta). Globalizacja sprawia, że współzależności mają również wymiar globalny i występują w wielu sferach życia.

SZUKAMY DOWODÓW

Zapoznajcie się z poniższą tabelą. Na jej podstawie w parach wypiszcie na kartkach jak najwięcej dowodów na swoje własne powiązania ze światem. Podzielcie je na cztery główne kategorie, jak w tabeli. Sprawdźcie, jakie oznaki znaleźli inni!

Polityka	Gospodarka	Kultura i społeczeństwo	Środowisko naturalne
<ul style="list-style-type: none"> • prawie wszystkie kraje świata są członkami ONZ, która koordynuje współpracę w wielu obszarach; • większość krajów bogatych przeznacza specjalne fundusze na wsparcie rozwoju w krajach Południa; • w wielu państwach toczą się konflikty wspierane lub inspirowane przez inne państwa (np. przez sprzedaż broni rebeliantom); • 	<ul style="list-style-type: none"> • większość dóbr, które kupujemy na co dzień (ubrania, komputery, zabawki) produkuje się w innych krajach; • duża część żywności, którą spożywają Polacy (ryż, cytrusy, kawa, herbata) pochodzi z krajów Południa; • do produkcji naszych telefonów komórkowych i innych urządzeń zużywa się prawie 30 metali – większość z nich pochodzi z Afryki, Ameryki Południowej i Azji • 	<ul style="list-style-type: none"> • elementy różnych kultur „przenikają” przez granice – jemy kebab, słuchamy amerykańskiej i hinduskiej muzyki, zachwycamy się mangą; • ludzie stale przemieszczają się w poszukiwaniu pracy, bezpieczeństwa lub po prostu na wakacje; • dzięki internetowi wszyscy staliśmy się odbiorcami i twórcami informacji w sieci, do której ma dostęp co czwarty człowiek na Ziemi; • 	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany klimatu wpływają na życie ludzi na całym świecie, choć CO2 emitują głównie państwa bogate; • w wyniku działalności wielkiego przemysłu (i producentów napojów) kurczą się zasoby wody pitnej dostępne dla zwykłych ludzi; • lasy tropikalne, które dostarczają tlenu, wycinane są dla celów przemysłowych; •

Często wydaje nam się że globalne współzależności to abstrakcyjne pojęcie, jest to jednak fragment naszej codziennej rzeczywistości. Można je porównać do sznurków, które łączą ze sobą odległe miejsca. Koniecznie trzeba pamiętać, że po obu ich stronach znajdują się **zwykli ludzie** – my jako konsumenci i użytkownicy produkowanych dóbr, wyborcy, czytelnicy oraz pracownicy fabryk, w których powstają nasze ubrania i sprzęt, pracownicy kopalń, ludzie, którzy migrują z powodu zmian klimatu.

Maew, Tajlandia	Fridolin Envogo, Kamerun
<p>Maew pochodzi z północnej części Tajlandii. Pracuje w fabryce produkującej telefony komórkowe. Zostawiła swoją córkę z rodziną i przeprowadziła się aby pracować w fabryce. Maew pracuje 12 godzin dziennie, przez 6 dni w tygodniu i zarabia około 18 zł dziennie. Co miesiąc wysyła pieniądze rodzinie.</p> <p><i>„Myślę, że konsumenci na Zachodzie nie wiedzą, jak ciężko pracujemy. Czuję się wykorzystywana przez firmę, ale mam nadzieję, że konsumenci będą nadal kupować nasze produkty. Inaczej musiałabym przestać pracować, a to byłoby jeszcze gorsze.”</i></p>	<p>Fridolin jest hodowcą drobiu w Kamerunie. Zarabiał na utrzymanie rodziny sprzedając kurczaki. Unia Europejska dotuje eksport drobiu do Kamerunu, więc jego ceny są niższe niż lokalnych producentów. W konsekwencji hodowla Fridolina splajtowała.</p> <p><i>„Musimy zarabiać wystarczająco aby móc wysłać dzieci do szkoły, mieć środki na zbudowanie porządnego domu i na kurnik dla mojej hodowli. Mrożone kurczaki są dostępne na wszystkich targach w centralnej prowincji, nawet na małych wiejskich targach można je kupić.”</i> Taka sytuacja prowadzi do uzależnienia krajów Afryki od Europy bo bankructwa farm ograniczają możliwości produkcji żywności.</p>

SĄD NAD GLOBALIZACJĄ

Waszym zadaniem będzie dokonanie swego rodzaju sądu nad współczesnym światem. Na podstawie przeczytanych tekstów, własnej wiedzy i orientacji będziecie oceniać szanse i zagrożenia, jakie niosą ze sobą znane wam przejawy globalizacji. Podzielcie się na trzy grupy: 1/3 to obrońcy, 1/3 to oskarżyciele i 1/3 to sędziowie, którzy wydadzą werdykt po wysłuchaniu obu stron. Każda ze stron ma kilka minut na zaprezentowanie swojego stanowiska. Jeżeli nie wystarczy wam czasu, zamiast „sądu” możecie zorganizować debatę pt. „Nowy wspaniały świat czy początek końca?”.

Pozytywne strony globalizacji	Negatywne strony globalizacji
<ul style="list-style-type: none"> Możemy łatwiej przemieszczać się między krajami. 	<ul style="list-style-type: none"> Coraz więcej osób musi opuszczać swoje kraje z powodu konfliktów wewnętrznych lub zmian klimatu, kraje bogate nie chcą przyjmować tych migrantów.
<ul style="list-style-type: none"> Transfer nowoczesnych technologii przyspiesza rozwój w wielu krajach. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój przemysłu na świecie w rosnącym stopniu zagraża klimatowi na ziemi i zwiększa eksploatację surowców naturalnych.
<ul style="list-style-type: none"> Zwykli ludzie wiedzą więcej o świecie, mogą się komunikować pomiędzy krajami i wspólnie działać. 	<ul style="list-style-type: none"> Ogrom informacji dostępnych w internecie wprowadza komunikacyjny chaos, coraz trudniej jest wybrać informacje użyteczne i prawdziwe.
<ul style="list-style-type: none"> Kultury narodowe wzbogacają się o elementy pochodzące z innych krajów i regionów (np. dzięki obecności imigrantów). 	<ul style="list-style-type: none"> Kultury na świecie uniformizują się, wszyscy stajemy się podobni i zatracamy swoją odrębność.
<ul style="list-style-type: none"> Toczy się coraz mniej wojen między państwami. 	<ul style="list-style-type: none"> Łatwy dostęp do broni i dochody z eksportu surowców mineralnych podtrzymują konflikty wewnętrzne w wielu regionach świata.
<ul style="list-style-type: none"> Dzięki handlowi międzynarodowemu kraje lepiej wykorzystują swoje zasoby. 	<ul style="list-style-type: none"> Korzyści z handlu nie są rozłożone równomiernie, bardziej korzystają na nim międzynarodowe korporacje i państwa bogate.
<ul style="list-style-type: none"> Inwestycje zagraniczne w krajach globalnego Południa tworzą miejsca pracy ograniczając bezrobocie. 	<ul style="list-style-type: none"> Międzynarodowe przedsiębiorstwa inwestujące poza granicami często nie przestrzegają praw pracowniczych i wykorzystują zatrudnionych ludzi.
<ul style="list-style-type: none"> 	<ul style="list-style-type: none">

Wiele negatywnych konsekwencji globalizacji ma charakter problemów globalnych. **Problemy globalne** to takie, których nie można rozwiązać w skali jednego państwa czy grupy państw, dotyczą bowiem całej ludzkości, jej trwania i rozwoju. Wśród nich ważne miejsce zajmują zagrożenia dla środowiska naturalnego – zmiany klimatu, przekształcanie się gleb w pustynie, brak dostępu do wody pitnej, zanieczyszczenie powietrza, wycinanie lasów tropikalnych, nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych. Równie istotne są problemy rozwoju na świecie – ubóstwo, niedożywienie, brak dostępu do leków i edukacji oraz problemy polityczne – rosnąca skala migracji, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, terroryzm.

PRZESTAŃMY PSUĆ KLIMAT

Zmiany klimatu to jedno z najważniejszych wyzwań, przed którymi stoi dzisiejszy świat. Ich główną przyczyną są emisje gazów cieplarnianych (w tym CO₂), za co w głównej mierze odpowiadają kraje bogate. W Unii Europejskiej produkuje się średnio aż 8,3 tony dwutlenku węgla rocznie na osobę, w Kenii tylko około 300 kilogramów. Niestety to Kenia i inne kraje położone w okolicach równika cierpią najbardziej z powodu zmian klimatu. Wzrost średniej temperatury wpływa na pustynnienie terenów wokół Sahary – do 2020 roku 50 milionom ludzi zagrozi głód, a co najmniej 75 mln osób stanie w obliczu dramatycznych niedoborów wody. Nikt nie jest w stanie ocenić jakie ofiary przyniosą coraz częstsze powodzie (np. w Bangladeszu) i huragany (np. na Karaibach).

MY – OBYWATELE ŚWIATA

Gdyby nie ludzie mieszkający i pracujący w innych regionach świata nasze życie wyglądałoby zupełnie inaczej. Także życie tych ludzi byłoby inne, gdybyśmy podejmowali inne decyzje i działania. Globalizacja łączy zwykłych ludzi, ale też daje szansę wpływania na świat bardziej niż kiedykolwiek. Ludzie z wielu krajów, jeśli tylko działają wspólnie, w imię jednego celu, są w stanie wpływać na rządy państw, korporacje międzynarodowe oraz środowisko naturalne.

Poniżej znajdują się opisy dwóch przypadków, w których działanie zwykłych ludzi doprowadziło do istotnych zmian w skali globalnej. Pracując w grupach opiszcie, co było konieczne do tych przeobrażeń. Weźcie pod uwagę technologie, wspólną pracę oraz mechanizmy demokratyczne i rynkowe.

Piszemy petycje	Odpowiedzialnie (nie)kupujemy
<p>Avaaz.org to wielka społeczność internetowa, która liczy teraz ponad 3,5 mln osób z całego świata. Członkowie „Avaaz” (po turecku - „głos”) zabierają głos w ważnych dla świata sprawach. W 2009 roku, w czasie kampanii dotyczącej lasów tropikalnych w ciągu dwóch dni użytkownicy Avaaz.org wykonali 14 000 telefonów i wysłali ponad 30 000 maili do prezydenta Brazylii, wzywając go do zmiany planów przekazania dużej części puszczy amazońskiej pod inwestycje. W efekcie akcji zarzucono te groźne dla środowiska plany. Do ruchu Avaaz.org może włączyć się każdy, wystarczy wejść na ich stronę: www.avaaz.org.</p>	<p>W 1996 roku media pokazały przykłady rażącego łamania praw człowieka w fabrykach Nike w Wietnamie. W wielu krajach podjęto działania. Konsumenty i grupy obywatelskie pisały listy do siedziby korporacji w USA. Wiele osób zaczęło bojkotować te produkty. Działania te zachęciły robotników z fabryk w Azji do podjęcia krótkotrwałych strajków. Broniąc swojego wizerunku Nike przyłączyło się do paktu przeciw wykorzystywaniu pracowników, wynegocjowanego przez związki zawodowe, korporacje i grupy obywatelskie. Czy wiesz w jakich warunkach wyprodukowano twoje ubrania?</p>

Prawdziwe współczucie to coś więcej niż rzucenie monety żebrakowi. Nie jest ani przypadkowe, ani powierzchowne. Prowadzi do świadomości, że system, który tworzy żebraków należy zmienić.
Martin Luter King, przemówienie „Poza Wietnam”, 1967

MOJE ZOBOWIĄZANIE

Na świecie jest mnóstwo osób, które starają się żyć odpowiedzialnie oraz świadomie działać na rzecz innych ludzi i całej planety. Do tego globalnego ruchu można włączyć się w każdej chwili! Możesz na przykład podjąć się jednego z przedstawionych poniżej działań. Sprawdź, jak takie proste zobowiązanie może wpłynąć na świat.

Zobowiązanie	Zmiana
Napiszę list do firmy, która sprzedaje moje ulubione ubrania i zapytam w jakich warunkach zostały uszyte.	Firmy, widząc, że dla konsumentów istotne są warunki pracy w fabrykach, podejmują starania, by je poprawić.
Będę wyłączał światło i komputer, wtedy kiedy ich nie potrzebuję. Nie będę używał modułu stand-by w urządzeniach elektronicznych.	Oszczędzanie energii oznacza zmniejszenie emisji dwutlenku węgla (energia powstaje w skutek spalania węgla). Mniej CO ₂ oznacza ograniczenie zmian klimatu.
Podpiszę petycję lub napiszę list otwarty do rządu lub korporacji w sprawie, którą uznam za ważną.	Petycje (papierowe i internetowe) to nowa, efektywna forma wpływania na władze państw i koncernów. Mogą doprowadzić np. do zwolnienia więźnia politycznego.
Wspomogę działania jednej z organizacji wspierającej rozwój krajów Południa – opowiem o niej znajomym, zostanę wolontariuszem lub przekażę pieniądze na ważny dla mnie cel.	Wiele organizacji pozarządowych działa na rzecz ograniczania ubóstwa w krajach Południa, zwiększenia dostępu do edukacji i opieki medycznej.
Opowiem znajomym i rodzinie o globalnych współzależnościach. Pokażę im przykłady działań, które sami mogą podjąć.	Większość ludzi nie jest świadoma własnego wpływu na sytuację mieszkańców innych regionów świata i dlatego nie podejmuje żadnych działań.

Jakie zobowiązania ty chcesz podjąć?

KULTURA MASOWA

Socjolog Benjamin Barber pisze: „Sieć restauracji McDonald’s obsługuje dziennie na całym świecie 20 mln klientów, czyli więcej niż liczy ludność Grecji, Irlandii i Szwajcarii razem”. Myszka Miki, coca-cola, džinsy – oto najbardziej znane symbole kultury masowej, utożsamianej najczęściej z niezwykle ekspansywną kulturą amerykańską. Bajki Disneya jednoczą przed telewizorami dzieci z całego świata, markowe spodnie są dla młodych ludzi często miarą statusu społecznego. Dla jednych **kultura masowa** oznacza możliwość życia tak, jak bohaterowie filmów, inni widzą w jej wytworach **przejaw niebezpiecznego ujednolicania – uniformizacji**.

Jesteśmy złapani w sieć wzajemności, z której nie można uciec, włożeni w jeden worek przeznaczenia. Cokolwiek dotyka kogoś bezpośrednio, wpływa na nas pośrednio. (...) Czy pomyślałeś kiedyś, że nie możesz wyjść rano do pracy bez bycia zależnym od większości świata? No właśnie, czy zastanawiałeś się kiedyś nad tym? Skąd pochodzi kawa w twoim kubku? Skąd się wzięła gąbka? Jakim cudem na twój stół trafił bananowy jogurt? I zanim skończysz śniadanie, już zależałeś od ponad połowy świata.
Martin Luter King, kazanie wigilijne z 1967 r.

Autor: Jędrzej Witkowski

Tekst pochodzi z podręcznika *KOSS – Kształcenie Obywatelskie w Szkole Samorządowej cz. 2.*

© Wydawnictwo CIVITAS

www.ceo.org.pl

www.pah.org.pl

Materiał powstał w ramach projektu pn. „Zwiększenie znaczenia edukacji globalnej w systemie edukacji formalnej” realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i Polską Akcję Humanitarną we współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji.

Projekt jest współfinansowany przez Fundację Edukacja dla Demokracji w ramach programu pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2010

polska pomoc